

Kohtuasi C-243/20

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

5. juuni 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Polymeles Protodikeio Athinon (Ateena esimese astme kohus mitmeliikmelises koosseisus, Kreeka)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

5. mai 2020

Hagejad:

DP

SG

Kostja:

Trapeza Peiraios AE

Vaidluse ese

Hagi, millega palutakse tunnistada panga tarbijatega sõlmitavas lepingus sätestatud tingimused ebaõiglaseks

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikkel 267, direktiivi 93/13/EMÜ tõlgendamine

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi 93/13/EMÜ artiklit 8, milles on nähtud ette, et liikmesriigid võivad vastu võtta rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase, tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib jätta direktiivi 93/13/EMÜ artikli 1 lõike 2 oma riigisisesele õiguskorda üle võtmata ja lubada kohtul

- kontrollida tingimusi, mis kordavad imperatiivsetes või dispositiivsetes õigusnormides sätestatud?
2. Kas võib asuda seisukohale, et direktiivi 93/13/EMÜ artikli 1 lõike 2 esimene ja teine lõik [teist lõiku direktiivi 93/13 eestikeelses versioonis ei ole, tõlkija märkus], mida ei ole küll Kreeka õigusesse sõnaselgelt üle võetud, on vastavalt selle direktiivi artikli 3 lõike 1 ja artikli 4 lõike 1 sisule üle võetud kaudselt, kui see sisu on üle võetud seaduse nr 225[1]/1994 artikli [2] lõikesse [6]?
  3. Kas mõiste „ebaõiglased tingimused“ ja nende ulatus niisugusena, nagu need on määratletud direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõikes 1 ja artikli 4 lõikes 1, hõlmab selle direktiivi artikli 1 lõike 2 esimeses ja teises lõigus [teist lõiku direktiivi 93/13 eestikeelses versioonis ei ole, tõlkija märkus] sätestatud erandit?
  4. Kas tarbija ja krediidasutuse vahel sõlmitud krediidilepingu tingimuse, mis kajastab liikmesriigi dispositiivse õigusnormi sisu, võib allutada lepingu tüüptingimuste ebaõigluse kontrollile vastavalt direktiivi 93/13/EMÜ sätetele, kui selles tingimuses ei ole eraldi läbi räägitud?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (ELT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), eelkõige selle artikli 1 lõige 2 ja artikkel 8

Viidatud liidu õigusnormid

Tsiiviilseadustiku artikkel 291: „*Kui tegemist on rahalise võlga välisriigi vääringus, mis tuleb tasuda Kreekas, on võlgnikul juhul, kui ei ole lepitud kokku teisiti, õigus tasuda see riigi oma vääringus valuuta vahetuskursiga, mis kehtib tasumise hetkel ja kohas.*“

Muudetud seadus nr 2251/1994 tarbijakaitse kohta (FEK A' 191), eelkõige selle artikli 2 lõige 6

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Hagejad kui laenuvõtjad ja kostja kui laenuandja sõlmisid 3. septembril 2004 kinnisvaralaenu lepingu, mis nägi ette laenu tagastamise osamaksetega, mille kohaselt andis kostja hagejatele kinnisvaralaenu summas 100 000,00 eurot ja mille kogukestus oli 30 aastat. Laenulepingus oli nähtud ette muutuva määraga intress ja lepitud kokku, et see arvutatakse 360 päeva baasil aastas kindlaks määratud pankadevahelise EURIBOR'i määraga.

- 2 Kostja tegi 2007. aasta algul oma töötajate kaudu hagejatele ettepaneku laenulepingut muuta ja konverteerida laenu väering eurodest Šveitsi frankidesse (CHF), teatades neile, et määr LIBOR on võrreldes EURIBOR'iga tunduvalt madalam, mille tulemusena on laenu tagastamise kuukulu väiksem.
- 3 26. märtsil 2007 sõlmiti lepinguosaliste vahel algset laenulepingut muutev lepingu lisa, millega laenu väering konverteeriti eurodest Šveitsi frankidesse. Lepingu lisa lepitati kokku, et laenu jääk – milleks 26. märtsi 2007. aasta seisuga oli 95 726,36 eurot – konverteeritakse Šveitsi frankidesse 17. aprillil 2007. Lisaks lepitati kokku, et laenuintress on kolmel esimesel aastal fikseeritud aastamäär 3,65%, kuid kolme aasta möödudes saab see olema muutuv intressimäär, mis arvutatakse Šveitsi frangi 360 päeva baasil aastas kindlaks määratud pankadevahelise LIBOR'i määraga.
- 4 25. juunil 2007 lepitati kokku sama laenulepingu uues muutmises lepingu lisaga, mille kohaselt laenu tasumata jääk – milleks 16. juuni 2007. aasta seisuga oli 95 362,84 eurot – konverteeriti 17. juulil 2007 Šveitsi frankidesse vastavalt tingimustele ja kokkulepetele, mida on selles lepingu lisa üksikasjalikult kirjeldatud. Lepingu uue lisa kohaselt oli laenuintress kolmel esimesel aastal fikseeritud aastamäär 3,65%, kuid kolme aasta möödudes läks see üle muutuvaks intressimääraks, mis arvutatakse Šveitsi frangi 360 päeva baasil aastas kindlaks määratud pankadevahelise LIBOR'i määra alusel.
- 5 Selle lepingu lisa punkt 4.5 on sõnastatud järgmiselt:

„Laenuvõtja maksab laenu tagasi kas Šveitsi frankides või eurodes Šveitsi frankidega samaväärses väärtuses (vastuväärtusena), mis arvutatakse osamakse tasumise kuupäeva seisuga ja asjaomase valuutakursiga pankadevahelisel valuutaturul. See kurss on kõrgem hetkekursist, millega pank Šveitsi franki müüb ja mis on näidatud panga valuutakursside päevatabelis.“
- 6 Sama lepingu lisa punkti 8.1 alapunktis 3 on muu hulgas sätestatud, et *„[l]aenulepingu lõpetamise korral on pangal lisaks käesolevas lepingu lisa nimetatud tagajärgedele ka õigus (kuid mitte kohustus) konverteerida tasumata laenu jääk eurodesse Šveitsi frangi hetkel kehtiva müügikursiga, mis on näidatud panga valuutakursside päevatabelis kogu võla eurodesse konverteerimise kuupäeval, ning kohaldada selle suhtes viivitusintressi, mis arvutatakse kehtiva panga eluasemelaenu suhtes kohaldatava intressimääraga ning millele lisandub marginaal ja seaduses nr 128/1975 ette nähtud maks, mida suurendatakse 2,5 protsendipunkti võrra. Kui kehtivad kõrgemad intressimäärad, kohaldatakse neid.“*
- 7 Kuni 2015. aastani tasuti laenu kuumakseid korrapäraselt ja hagejad kinnitasid, et olid kindlad, et laenu tagasimaksmisele kuuluv põhisumma väheneb järk-järgult nende kuumaksete tasumise läbi.
- 8 Hagejad väidavad, et nende tingimuste kohaldamise tulemusena ja kohustuse tõttu maksta laenu tagasi maksete tasumise hetkel kehtiva valuutakursiga, juhtus nii, et

samal ajal kui nemad olid tasunud laenu tagasi makstes kokku 98 298,62 euro suuruse summa, teatas kostja neile, et 17. aprilli 2018. aasta seisuga on nende võlg ainuüksi laenu tagasimaksmisele kuuluva põhisumma osas 87 858,78 eurot.

- 9 Neid faktilisi asjaolusid arvestades esitasid hagejad 17. septembril 2018 Polymeles Protodikeio Athinonile (Ateena esimese astme kohus, Kreeka) hagi, milles nad palusid muu hulgas tuvastada nende laenulepingut muutvate dokumentide tühisus, sest need on ebaõiglased seaduse nr 2251/1994 artikli 2 lõigete 6 ja 7 ning tsiviilseadustiku artikli 281 kohaselt, mis keelab õiguste ebaõiglase kasutamise.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 10 Hagejad väidavad, et kostja ei informeerinud neid kunagi valuutakursiriskist ning seda ei lepingu sõlmimise eelse ega lepingu kestuse jooksul teabe jagamise raames, ehkki neil ei olnud vajalikke teadmisi, et seda riski aduda. Nad kinnitavad, et otsustasid saada selle laenu Šveitsi frankides kostja töötaja ettepanekul, kes tutvustas seda nagu pakkumist, mis on soodsam, sest intressimäär on madalam, hoiatamata neid kordagi valuutakursi kõikumiste ohu eest, mis selle kokkuleppega kaasneb, kuigi oli teada, et nad ei saa tulu Šveitsi frankides. Et Šveitsi frangi vahetuskurss kõikus euro suhtes, läks märkimisväärne osa kuumakseid tühja; kui kostja töötaja oleks neid aga valuutakursi kõikumise riskide mõjudest ja nende tagajärgedest informeerinud, ei oleks hagejad kõnesolevat lepingut sõlminud.
- 11 Hagejad väidavad, et laenulepingu vaidlusalused tingimused (punkt 4.5 ja punkti 8.1 alapunkt 3), milles on nähtud ette nende kohustuste täitmine panga ees kas kokku lepitud vääringus või siis eurodes iga makse tasumise päeval kindlaks tehtava valuuta müügikursiga, on ebaõiglased ja seepärast vastavalt seaduse nr 2251/1995 artiklile 2 tühised. Esiteks ei ole selge ega mõistetav see majanduslik põhjus, miks kirjeldatud tingimus lepingusse lisati, ega ole seda ka majanduslikud tagajärjed kogusummale, mis lõpuks tagasi maksta tuleb, ning seetõttu on selle tingimusega rikutud läbipaistvuse põhimõtet. Teiseks on tingimus vähe läbipaistev, mis puudutab kuumaksete ja tagasimaksmisele kuuluva põhisumma kõikumise kriteeriume, – asjaolu, mis võimaldab pangal need igal hetkel ühepoolselt kindlaks määrata, ilma et talle oleksid ette teada konkreetsed ja mõistlikud kriteeriumid, mis määravad kord-korralt vahetuskursi ära.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 12 Hagejad paluvad muu hulgas tuvastada esialgset lepingut muutvate lepingu lisade tühisuse nende ebaõigluse tõttu, ning seda konkreetselt seetõttu, et punkt 4.5 ja punkti 8 alapunkti 1 kolmas lõik on ebaõiglased. Nendes lepingutingimustesse on sisuliselt üle võetud tsiviilseadustiku artiklis 291 sätestatud (dispositiivne) õigusnorm. Käsitletaval juhul on seega vaja selgitada välja, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus saab kontrollida, kas need sätted on ebaõiglased. Niisuguse

hindamise puhul peamiselt kohaldatav õiguslik raamistik koosneb esiteks direktiivi 93/13 ja teiseks seaduse nr 2251/1994 sätetest, millega see direktiiv võeti Kreeka õigusesse üle. Tuleb märkida, et direktiivi Kreeka õigusesse üle võttes ei võetud sõnaselgelt üle artikli 1 lõiget 2, mis välistab selle kontrollimise, kas sätted, milles on ära toodud imperatiivsed (või ka dispositiivsed) õigusnormid, on ebaõiglased.

- 13 Põhjus, miks esinevad Kreeka kohtupraktikas lahknevused, on küsimus, kas eespool, direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit, mida ei ole küll sõnaselgelt Kreeka õigusesse inkorporeeritud, võib pidada üle võetuks tõlgenduslikul tasandil, mille tagajärg on see, et kui tegemist on laenulepingus sätestatud tingimusega, milles korratakse õigusnormis – käsitletaval juhul tsiviilseadustiku artiklis 291 – sätestatud, siis ei saa kontrollida, kas see tingimus on ebaõiglane.
- 14 Areios Pagos (kassatsioonikohus, Kreeka) otsustas täiskogus ja oma liikmete häälteenamusega kohtuotsuses nr 4/2019, et kuigi seda erandit ei ole riigisisesse õigusesse konkreetse ja sõnaselge sättega üle võetud, tuleb siiski asuda seisukohale, et see on õiguslikus raamistikus olemas tõlgenduse kohaselt, mis on kooskõlas Euroopa õigusega. Seaduse nr 2251/94 artikli 2 lõikes 6 on nimelt sätestatud: „*Tehingu tüüptingimused, mille tagajärg on lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat, on keelatud ja tühiised. Seda, kas lepingus sätestatud tüüptingimus on ebaõiglane, hinnatakse, võttes arvesse lepingu sõlmimise esemeks oleva kauba või teenuse laadi, selle eesmärki, kõiki konkreetseid asjaolusid lepingu sõlmimise hetkel ning kõiki teisi kõnealuse või muu lepingu tingimusi, millest see sõltub.*“ Tüüptingimuse ebaõigluse eeldus on seaduse nr 2251/1994 kohaselt seega tõik, et valitseb „lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat“. Kui asjaomases tingimuses on aga ära toodud riigisisene imperatiivne või dispositiivne õigusnorm, siis ei saa seal juba definitsiooni poolest esineda tasakaalustamatust lepinguosaliste vahel ega saa see lepingutingimus olla ebaõiglane. Järelikult jääb niisugune tingimus juba oma definitsiooni poolest väljapoole seaduse nr 2251/1994 kohaldamisala. Sellest järeldub, et niisugusel juhul on võlg, mis on väljendatud välisriigi vääringus, kuid mille puhul võlgnikule on antud alternatiivne võimalus teha teistsugune makse, kui ta pidi tegema esialgu, ja konkreetset makse kohalikus vääringus välisvaluuta vahetuskursiga, mis kehtib makse tegemise ajal ja kohas. Niisuguses panga ja laenuvõtja vahel sõlmitud laenulepingus sisalduvas tingimuses on aga ära toodud tsiviilseadustiku artiklis 291 sätestatud õigusnormi sisu ja järelikult ei eksisteeri tasakaalustamatust lepinguosaliste vahel ega ole see tingimus ka ebaõiglane.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus nõustub oma koosseisu häälteenamusega eespool viidatud Areios Pagose (kassatsioonikohus) täiskogu otsuses toodud eriarvamusega. Selle arvamuse kohaselt ei saa isegi tõlgenduslikult asuda seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 2 sätestatud erand, mida ei ole seadusega nr 2251/1994 riigisisesse õigusesse sõnaselgelt üle võetud, on hõlmatud selle seaduse artikli 2 lõikega 6. Kui riigisisene seadusandja oleks

tahtnud selle üle võtta, oleks ta teinud seda konkreetselt ja sõnaselgelt ning erandeid reeglist (et kõiki üldisi tehingutingimusi peab kontrollima sellest vaatevinklist, et ega need ei ole ebaõiglased) tuleb igal juhul tõlgendada kitsendavalt ja rangelt, st nii, et neid reegleid ei rikuta. Seda õigustab asjaolu, et direktiiviga 93/13 ühtlustati ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevad riigisisised õigusnormid osaliselt ja sisu osas minimaalselt – nagu ilmneb selle põhjendusest 12 –, lubades liikmesriikidel artikliga 8 selle direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase. See saavutati nii, et jäeti üle võtmata direktiivi sätted, millega tarbijakaitse ulatust piiratakse, näiteks artikli 1 lõige 2, mida ei võetud riigisisesse õigusesse üle, hoolimata seaduses nr 2251/1994 hiljem tehtud muudatustest. Nimelt kui artikli 1 lõikes 2 sätestatud erand on jäetud tahtlikult riigisisesse õigusesse üle võtmata, ei ole sellel direktiivil osas, mis puudutab seda üle võtmata sätet, vahetut horisontaalselt õigustumõju eraõiguslike poolte vahel ega ole võimalik riigisisese õiguse tõlgendus, mis on kooskõlas direktiivi vaimu ja eesmärkidega, sest niisugune tõlgendus tooks kaasa selle, et väheneb see tarbijate kaitstuse kõrgem tase, mida seadusandja soovis seadusega nr 2251/1994 saavutada, (jättes direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud erandi üle võtmata), ning see kujutab endast seega riigisisese õiguse vastuvõetamatut tõlgendust *contra legem*.

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi selle kohta, kuidas direktiivi 93/13 sätteid tuleb tõlgendada, ning konkreetselt kahtlus küsimuses, kas selle direktiivi artikli 1 lõiget 2 tuleb kohaldada juhul, kui seda sätet ei ole võetud riigisisesse, käsitletaval juhul Kreeka õigusesse sõnaselgelt üle. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on seetõttu tarvis esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, sest niisugune hindamine kujutab endast küsimust, mis tuleb lahendada enne selle tuvastamist, kas kõnesoleva laenulepingu punkt 4.5 ja punkti 8.1 lõige 3 on ebaõiglased. Kui asuda seisukohale, et niisugust erandit ei ole Kreeka õiguses sätestatud, võib eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastada nende tingimuste tühisuse ebaõigluse tõttu, – võimalus, mida ei eksisteeri juhul, kui niisugust erandit võib pidada tõesti Kreeka õigusesse inkorporeerituks tõlgenduslikul tasandil.
- 17 Tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu koosseisu enamusearvamus on niisugune, et kui võrd seda direktiivi artikli 1 lõikes 2 sätestatud õigusnormi ei ole Kreeka õigusesse sõnaselgelt üle võetud, ei tule seda kohaldada, mistõttu Kreeka kohtud võivad seega kontrollida, kas tingimused, milles on ära toodud imperatiivsed (ja dispositiivsed) õigusnormid, on ebaõiglased. Nagu aga nägime, on siiski väidetud, et niisugune erand tuleneb kaudselt seaduse nr 2251/1994 artikli 2 lõikes 6 sätestatust, kui seda tõlgendada kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Peab märkima, et selle õigusnormiga on täielikult üle võetud direktiivi 93/13 artikli 3 lõige 1 ja artikli 4 lõige 1. Sellest järeldub niisuguse arvamuse kohaselt, et seda, et ei saa kontrollida tingimusi, milles on ära toodud imperatiivsed (ja dispositiivsed) õigusnormid, võib kaudselt järeldada selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 ja artikli 4 lõikes 1 sätestatu põhjal. Selline tõlgenduslik lähenemine on üks Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimus.

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kolleegiumi üks liige arwab, et Areios Pagos (kassatsioonikohus) on kõne all oleva õigusküsimuse juba täiskoguna lahendanud ning et käesolev kohtuasi tuleb läbi vaadata ja selle kohta nii fakti- kui õigusküsimustes otsus teha siinsel kohtul, ilma et Euroopa Kohtule oleks vaja esitada ühtegi eelotsuse küsimust.

TÖÖDOKUMENT